

Zapuščina Črtomirja Šinkovca

Metka Gombač

Zapuščino Črtomira Šinkovca je arhivu Inštituta za novejšo zgodovino ponudila v odkup Marija Šinkovec leta 1986. Avgust - Črtomir Šinkovec je bil pesnik, pisatelj, prevajalec, publicist, urednik; rojen je bil leta 1914 na Vojskem. Kot urednik revije *Borec* se je ukvarjal z mislijo, da bi pripravili in izdali knjigo o boju primorskih Slovencev v času fašizma. V ta namen je Šinkovec zbral širše število sodelavcev, ki so delovali v tajni organizaciji Tigr (Trst, Istra, Gorica, Reka), ali pa poznali člane in sodelavce te organizacije. Gradivo zapuščine Č. Šinkovca je torej tematska zbirka, ki obravnava obdobje med prvo in drugo svetovno vojno.

Po razpustu vseh slovenskih društev v Julijski krajini, ko je fašizem stopil na pot totalitarnega režima (po letu 1925), so nacionalno zavedni mladinci iz vse Primorske ustanovili oktobra 1927 na Nanosu ilegalno narodno-revolucionarno organizacijo Tigr. Bistvo njihovega programa je bil odpor proti fašističnemu raznarodovanju Slovencev in Hrvatov. Odločili so se za odpor z vsemi sredstvi in so na teror odgovarjali z različnimi terorističnimi akcijami. Organizacija Tigr je predstavljala začetek poti boja proti fašizmu mnogih primorskih Slovencev v tridesetih letih, saj je združevala ljudi neglede na politično pripadnost in socialni položaj. Po prvem tržaškem procesu 1930 in streljanju v Bazovici, pa tudi že prej, je mnogo voditeljev in sodelavcev pobegnilo v Kraljevino Jugoslavijo, organizacija pa je delovala najprej do začetkov druge svetovne vojne. (O tem piše tudi dr. T. Ferenc, *Akcije organizacije Tigr v Avstriji in Italiji spomladi 1940.*)

Gradivo, ki sestavlja zapuščino Črtomirja Šinkovca, obsega 3 škatle, 0,35 tekočega metra. Razdeljeno je na 6 sklopov:

I. Izjave, spomini in življenjepisi; v zapuščini je gotovo največ vredno spominsko gradivo. Tu je zbranih 44 prispevkov, od katerih je originalnih spominov 29, ostalo so spomini, ki jih arhiv Inštituta že ima v zbirki Predvojnih spominov ali pa so bili že objavljeni. Naj naštejemo le nekatere avtorje: Srečko Šorli, Albert Rejc, Stanko Petaros, Anton Rutar, Anton Černač, Vid Vremec in drugi.

II. Posebno vrednost predstavlja 33 številk različnih časopisov iz let 1930, 1931, 1932, ki so tematsko zbrani in dopolnjujejo spominsko gradivo. Med njimi je tudi original ilegalnega časopisa *Svoboda* (XIII. letnik, št. 1). To glasilo je izhajalo nepretrgoma od leta 1928 do 1940, poznamo pa le nekaj števil, ki so jih shranili posamezniki, nekatere je zaplenila italijanska policija in jih prevedla, nekaj pa jih je zbrala KP Italije in jih hrani v svojem arhivu. O tem zelo podrobno piše dr. Milica Kacin Wohinz v knjigi *Prvi antifašizem v Evropi, Primorska 1925-1935.*

III. Dvanajst razprav je zbranih v tretji mapi, gre pa v glavnem za že objavljene prispevke.

IV. Pod Razno so vloženi izpiski, ki so bili narejeni ob pregledovanju gradiva na Inštitutu za narodnostno vprašanje, preslikana brošura *Lo Stato Operaio*, 1936, ter fotografije, ki so opremljene s podatki.

V. Korespondenca Č. Šinkovca s sodelavci je iz let 1966-1974, ko so resno pripravljali material za knjigo. Sledimo prizadevanjem sodelavcev ob zbiranju gradiva, pripravljanju krajših tekstov, raznim komentarjem za publikacijo, ki žal ni nikoli izšla. Morda je bilo prekmalu govoriti o revolucionarnosti ilegalne organizacije Tigr, kajti ocena tedanje slovenske politike je bila, da se je organizacija Tigr ukvarjala v glavnem s špijonažo, da je bila povezana z zahodnimi silami in režimom v kraljevini Jugoslaviji. Mesto Tigru, kot mu pripada, je na osnovi zbranega gradiva v italijanskih in jugoslovanskih arhivih in spominskega gradiva določila dr. Wohinčeva v svoji zadnji knjigi *Prvi antifašizem v Evropi*, 1990.

VI. V zadnjem sklopu so zbrani izrezki iz različnih časopisov, ki za raziskovalce sicer nimajo praktične vrednosti, so pa tudi zapisi o različnih dogodkih, akcijah, posameznikih, življenjepisi, nekrologi, poročila o knjigah, skratka vse, kar se dotika zgodovine Primorcev pod fašizmom. Gradivo je urejeno, podrobno popisano (6 strani), bilo pa je tudi že uporabljeno kot zapuščina Č. Šinkovca v knjigi M. Kacin Wohinz.